

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Запорізька політехніка»

Кафедра «Іноземна філологія та переклад»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан гуманітарного факультету

Микола ДЄДКОВ

2024 року

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Граматичні й текстологічні студії

освітня програма (спеціалізація) «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

спеціальність _____ 035 Філологія

галузі знань _____ 03 Гуманітарні науки

ступінь вищої освіти _____ магістр

2024 рік

програма з вибіркової дисципліни «Граматичні та текстологічні студії»
спеціальності 035 Філологія,

освітня програма (спеціалізація) «Германські мови та літератури (переклад включно)», перша
– англійська»

Розробник: Анатолій ПРИХОДЬКО, професор кафедри «Іноземна філологія та пере-
клад», доктор філологічних наук, професор

Програма погоджена:

В.о. завідувачки кафедри
«Іноземна філологія та переклад»

Наталія ЖУКОВА
_____ 2024

Гарант освітньої програми

Анатолій ПРИХОДЬКО
_____ 2024

Схвалено науково-методичною комісією гуманітарного факультету
(найменування факультету)

Протокол від «21» серпня 2024 року № 1

Голова науково-методичної комісії

Микола ДЄДКОВ
_____ 2024

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна характеристика

Вибірковий освітній компонент	
Рівень вищої освіти	другий (магістерський) рівень
Ступінь вищої освіти	магістр
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Обмеження щодо форм навчання	Без обмежень

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	3	
Модулів	1	1
Змістових модулів	2	2
Семестр		
Загальна кількість годин	90	
із них аудиторних:	28	6
лекції:	14	4
практичні:	-	-
лабораторні:	-	-
семінарські	14	2
самостійна робота	62	84
Індивідуальні завдання	-	-
Курсова робота	-	-
Форма контролю	залік	залік

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вибірковий курс «Граматичні й текстологічні студії» належить до тих лінгвістичних дисциплін, які закладають основи підготовки філологів-германістів. Предмет призначений для студентів магістратури і має ознайомити їх з основами науки про мову та її дочірньої галузі – германського мовознавства. Метою викладання навчальної дисципліни «Граматичні й текстологічні студії» є озброєння здобувачів вищої освіти фундаментальними теоретичними знаннями про граматичний лад природної мови, а також формування у них умінь і навичок лінгвістичного аналізу тексту як закінченого мовленнєвого продукту.

3. ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основними завданнями вивчення дисципліни є приведення до стрункої системи тих граматичних знань, які здобувачів вищої освіти одержали на попередньому (бакалаврському) рівні навчання; поглиблення їх вмінь і навичок щодо понятійного апарату і методів граматичних досліджень, ознайомлення з дискусійними проблемами граматичних студій, а також поповнення філологічної ерудиції.

4. ПРЕ- І ПОСТРЕКВІЗИТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення дисципліни є успішне засвоєння курсів, які складають базову мовну, мовознавчу та перекладознавчу підготовку, що охоплює первинні (теоретична фонетика, лексикологія, теоретична граматики, зіставне мовознавство) та вторинні (історія мови, стилістика), курс першої та другої іноземної мови. Загальні та фахові компетенції, а також знання і навички, набуті під час опанування цих дисциплін, будуть корисні впродовж всього подальшого навчання – зокрема, для написання курсової та кваліфікаційної роботи магістра, для підготовки тез наукових доповідей і наукових статей.

5. ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Згідно з вимогами *Стандарту вищої освіти* [Наказ МОН України № 871 від 20.06.2019] та *Освітньо-професійної програми* [Запоріжжя: НУЗП, 2024] здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти мають набути таких **компетентностей**:

- **інтегральна компетентність (ІК)**

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі лінгвістики, літературознавства, перекладу і міжкультурної комунікації у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення наукових досліджень і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

- **загальні компетентності (ЗК)**

ЗК-1 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово
 ЗК-2 Здатність бути критичним і самокритичним;
 ЗК-3 Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;
 ЗК-7 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
 ЗК-9 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;
 ЗК-10. Здатність проведення досліджень з дотриманням умов академічної доброчесності.

- **спеціальні компетентності (СК)**

СК-1 Здатність вільно орієнтуватися в різних лінгвістичних, напрямках і школах.
 СК-3 Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки;
 СК-4 Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовленнєвого матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів;
 СК-5. Усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для досліджень та/або інноваційних розробок у галузі філології;
 СК-7. Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень у контексті мовознавчих і перекладознавчих досліджень;
 СК-9. Уміння аналізувати, порівнювати й зіставляти одиниці та явища близькоспоріднених і різносистемних мов на предмет з'ясування спільних і відмінних ознак на всіх рівнях їхньої структури.

- **програмні результати навчання (ПРН)**

ПРН-2. Упевнено володіти державною та іноземними мовами для реалізації пись-

мової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.

ПРН-3. Застосовувати сучасні методики й технології для успішного та ефективного здійснення професійної діяльності, забезпечення якості дослідження в конкретній філологічній галузі.

ПРН-6. Застосовувати знання про експресивні, емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для досягнення запланованого прагматичного результату й організації успішної комунікації.

ПРН-9. Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти обраної філологічної спеціалізації.

ПРН-13. Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань, власну точку зору на них та її обґрунтування як фахівцям, так і широкому загалу, зокрема особам, які навчаються.

6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Граматика слова і граматики речення

Тема 1. Граматика в об'єктивних і суб'єктивних вимірах.

Тема 2. Морфологія слова: морфемна структура і морфемний інвентар слова

Тема 3. Проблема частин мови у граматиці.

Тема 4. Автосемантика: номінативні частини мови в морфологічній підсистемі:

Тема 5. Автосемантика: категоріальний статус дієслова та його субкласи.

Тема 6. Синсемантика і категоріальний статус окремих частин мови.

Тема 7. Синтаксис як конститутивна частина граматики та його одиниці.

Тема 8. Речення на докомунікативному рівні.

Тема 9. Речення на комунікативному рівні.

Тема 10. Парадигматика і синтагматика речення.

Змістовий модуль 2. Граматика тексту

Тема 11. Граматика / лінгвістика тексту.

Тема 12. Текстуальність і типологія текстових побудов.

Тема 13. Текст vs дискурс: До співвідношення понять «текст» і «дискурс».

Тема 14. Концептуальна організація тексто-дискурсивних просторів.

7. ОРІЄНТОВНИЙ РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усьо-го	у тому числі				
		л	пр	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
Змістовий модуль 1. Граматика слова і граматика речення												
Тема 1.	6	2				4	7	2				5
Тема 2.	6		2			4	5					5
Тема 3	6	2				4	5					5
Тема 4.	6		2			4	5					5
Тема 5.	6	2				4	5					5
Тема 6.	6		2			4	5					5
Тема 7.	6	2				4	7		2			5
Тема 8.	4		2			2	5					5
Тема 9.	6	2				4	5					5

Тема 10.	6		2			4	5					5
ЗМ 1 разом	58	10	10			38	54	2	2			50
Змістовий модуль 2. Граматика тексту												
Тема 11.	8	2				6	10	2				8
Тема 12.	8		2			6	8					8
Тема 13.	8	2				6	8					8
Тема 14.	8		2			6	10					10
ЗМ 2 разом	32	4	4			24	36	2				34
Усього годин	90	14	14			62	90	4	2			84

8. ВИДИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ ТА ЇХ ОРІЄНТОВНИЙ ЗМІСТ

№ №	Тема	Вид за- нять	Орієнтовний зміст
1.	Граматика в об'єктивних і суб'єктивних вимірах	лекц	Граматика як складова мовної систем і як розділ мовознавства. Об'єкт і предмет граматики. Граматика слова, граматика речення, граматика тексту. Теоретична vs. практична граматика, активна vs. пасивна граматика. Граматичне vs лексичне значення. Граматична категорія у трихотомії «форма – зміст – функція». Граматичні концепти. Основні риси граматичного ладу окремих германських мов. Види й типи теоретичного опису граматичної системи: історія та сучасність
2.	Морфологія слова: морфемна структура і морфемний інвентар слова	сем.	Морфологія як конститутивна частина граматики та її одиниці. Граматичне слово: морфема, клітика, словоформа. Морфемна структура слова та інвентар морфем природних мов. Головні моделі морфологічного опису мови. Засоби формотворення: аналітизм, синтетизм, суплетивізм.
3.	Проблема частин мови у граматиці	лекц	Поняття частин мови і принципи їх класифікації. Ієрархічна організація системи частин мови. Досвід таксономізації частин мови у класичній та сучасній теоріях граматики. Польова структура частин мови. Первинні та вторинні функції частин мови. Автосемантика vs синсемантика в системній організації частин мови.
4.	Автосемантика: номінативні частини мови в морфологічній підсистемі	сем.	Визначення іменника за основними критеріями. Польова структура іменника. Структурно-семантична класифікація, відмінювання та валентність іменника. Граматичні категорії та парадигма іменника. Прикметник і прислівник та їх структурно-семантичні

			класи. До співвідношення флективності та нефлективності в системі частин мови
5.	Автосемантика: категоріальний статус дієслова та його субкласи	лекц	Визначення дієслова за основними критеріями. Польова структура дієслова. Структурно-граматичні, когнітивно-семантичні та функційні підкласи. Морфологічні класи дієслів і валентність дієслова. Аналітичні й синтетичні форми дієслова. Номінативні форми (інфінітив, партицип). Парадигматика дієслова (система номінативно і предикативно детермінованих дієслівних категорій дієслова; персональність, модальність, темпоральність як предикативно значущі категорії; система часових форм дієслова в германських мовах).
6.	Синсемантика і категоріальний статус окремих частин мови	сем.	Флективна синсемантика: займенник і прономінальність. Числівник та його структурно-семантичні класи (флективність vs нефлективність). Юнкція (нефлективні ЧМ): прислівник, сполучник, частка. Морфологічний статус артикля та категорія «визначеність / невизначеність».
7.	Синтаксис як конститутивна частина граматики та його одиниці:	лекц	Основні напрями синтаксичних студій і методи вивчення синтаксису. Синтаксичні зв'язки і синтаксичні відношення. Синтагма і словосполучення. Теорія словосполучення. Типи словосполучень у природних мовах. Речення як основна одиниця синтаксису. Ознаки речення. Речення у трихотомії «синтактика – семантика – прагматика»
8.	Речення на докомунікативному рівні	сем.	Номінативний аспект речення. Поняття моделі в синтаксисі. Формально-граматичне (конструктивне) моделювання речення. Семантико-синтаксичне (когнітивне) моделювання речення. Поняття пропозиції, предикатних і непередикатних знаків (актантів). Інваріантне та варіативне в реченнєвій моделі; регулярна реалізація моделі.
9.	Речення на комунікативно-му рівні	лекц	Комунікативно-функційний аспект речення. Телеологія мовленнєвої діяльності та прагматика висловлення, комунікативна ситуація, комунікативна інтенція, інтеракції. Комунікативні типи речення (розповідні, питальні, вигуківі), комунікативна напруга, комунікативна перспектива і актуальне членування. Мовленнєвий акт як основна комунікативна одиниця; типи і види МА
10.	Парадигматика і синтагма-	сем.	Феномени «парадигматика» і «синтагмати-

	тика речення		ка» в лінгвістиці і в синтаксисі. Процеси синтаксичної деривації та модифікація реченнєвої структури як особливі вияви синтагматики. Основи експресивного синтаксису. Актуальне членування речення.
11.	Граматика / лінгвістика тексту	лекц	Мовленнєва діяльність vs мовленнєва поведінка; принципи і постулати мовленнєвої взаємодії. Мовленнєвий етикет. Комунікативні стратегії та комунікативні тактики. Текст як мовленнєвий феномен найвищого рівня. Поняття текстотипу; типи і види тексту.
	12. Текстуальність і типологія текстових побудов		Текстуальність та її ознаки. Типи мовлення та інтратекстові категорії. Засоби зв'язності тексту. Форика та інтратекстові зв'язки; ізотопія тексту. Архітектоніко-мовленнєві форми (монолог, діалог, поділог)
13.	Текст vs дискурс: До співвідношення понять «текст» і «дискурс»		Дискурс у мультидисциплінарних вимірах. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен. Типологія текстів і типологія дискурсів. Креолізація сучасного комунікативного простору. Мультиmodalність.
14.	Концептуальна організація тексто-дискурсивних просторів	сем.	Когнітивно-комунікативний патерн «концепти в дискурсі» (дискурсивні конфігурації концептів, зумовлені модусом спілкування, дискурсивні конфігурації концептів, зумовлені середовищем спілкування, дискурсивні конфігурації концептів, зумовлені стилем спілкування). Когнітивно-комунікативний патерн «концепт у дискурсах»

9. МЕТОДИ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Методи контролю: усний контроль (опитування на семінарських заняттях, а для заочної форми навчання – на усному заліку), письмовий (підготовка матеріалів у формі тез відповідно до стандартних вимог до оформлення), а також методи самоконтролю і самооцінки. Форми контролю: усні відповіді за темами семінарських занять; оформлення матеріалів у формі тез відповідно до стандартних вимог до оформлення (із дотриманням принципів академічної доброчесності); залік (усна форма).

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Система контролю знань здобувачів вищої освіти з дисципліни передбачає поточний, рубіжний та підсумковий контроль (індивідуальне завдання та усний залік).

Поточний контроль проводиться під час аудиторних (семінарських) занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи. Під час поточного контролю враховується: а) систематичність та активність роботи на семінарських заняттях; б) виконання обов'язкових завдань самостійної роботи. Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання поточний контроль та оцінювання знань здійснюється з урахуванням роботи

на семінарських заняттях (активність, участь у дискусіях тощо). Результати поточного контролю є основною інформацією під час проведення заліку і враховуються при визначенні результатів рубіжного контролю та підсумкової оцінки з дисципліни.

Рубіжний / модульний контроль – контроль знань здобувачів освіти після вивчення логічно завершеної частини навчальної програми дисципліни. Протягом семестру студенти проходять два рубіжних контролю по двом змістовим модулям. Рубіжний контроль проводиться у вигляді модульної контрольної роботи або за результатом поточного контролю.

Підсумковий контроль / семестровий контроль з дисципліни проводиться з метою оцінювання результатів навчання на певному освітньому ступені або на окремих його завершених етапах за 100-бальною системою. Він проводиться у формі заліку, під час якого перевіряється володіння студентом навчальним матеріалом, визначеним програмою навчальної дисципліни, і в терміни, встановлені цією ж програмою. Підсумкова оцінка з дисципліни, яка виставляється в екзаменаційну відомість, є сумою балів за різні види навчальної роботи (семінари, індивідуальне завдання, усний залік).

Здобувачі можуть отримати оцінку з дисципліни за результатами поточної роботи, рубіжних контролів. Підсумкова оцінка визначається як сумарна двох контролів за перший і другий змістові модулі та залікової оцінки.

Поточне тестування та самостійна робота														Залік	Оцінка
Змістовий модуль 1										Змістовий модуль 2				30	60-100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14		
4	6	4	6	4	6	4	6	4	6	4	6	4	6		

T1, T2 ... T14 – теми змістових модулів.

Контроль знань здобувачів вищої освіти *заочної форми навчання* здійснюється шляхом виконання та подальшого захисту контрольної роботи у вигляді відповідей на питання, що стосуються змісту роботи (40 балів за контрольну роботу та 20 балів за усний захист). Додатково (40 балів) вони отримують, оформлюючи одне з теоретичних питань у вигляді тез із дотриманням принципів академічної доброчесності.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
60 – 100	60 – 100	зараховано
1-59	незадовільно	не зараховано

11. ПОЛІТИКА КУРСУ

Під час навчання студенти зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності:

- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю;
- дотримуватися норм законодавства про авторське право;
- брати активну участь у навчальному процесі;
- не запізнюватися на заняття, не пропускати заняття без поважних причин;
- самостійно і своєчасно вивчати матеріал пропущеного заняття;
- давати достовірну інформацію про результати власної навчальної діяльності.
- бути терпимими і доброзичливими до однокурсників та викладачів.

12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» галузі знань 03 «Гуманітарні науки» для другого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Наказ МОН України № 871 від 20.06.2019. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/06/25/035-filologi-ya-bakalavr.pdf>

2. Освітньо-професійна програма «Германські мови та літератури (переклад включно)» підготовки бакалавра зі спеціальності 035 «Філологія» НУ «Запорізька політехніка». – Запоріжжя, 2024 [Затвердж. ВР 27.08.2024 р., пр. № 2].

3. Методичні матеріали до вивчення вибіркової дисципліни «Граматичні та текстологічні студії» для студентів магістратури спеціальності 035.04 – «Германські мови та літератури /переклад включно/». Укл.: А.М. Приходько. Запоріжжя: НУ «ЗП», 2023. 72 с.

13. ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНОЇ, НАУКОВОЇ ТА ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. – Донецьк: ВКФ БАО, 2011. 992 с.

2. Вихованець І.Р. та ін. Семантико-синтаксична структура речення. К.: Наукова думка, 1983. 220 с.

3. Приходько А.М. Складносурядне речення в сучасній німецькій мові. Запоріжжя: ЗДУ. 2002. 292 с.

4. Приходько А.М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя: Премер. 2013. 331 с.

5. Радзівська Т.В. Нариси з концептуального аналізу та лінгвістики тексту. Текст – соціум – культура – мовна особистість. К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство». 2010. 491 с.

6. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми. Полтава: Довкілля-К. 2008. 712 с.

7. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2010. 843 с.

8. Austin J.L. How to do things with Words. Stuttgart: Philipp Reclam Jun. 1994. 218 S.

9. Bußmann, H. Lexikon der Sprachwissenschaft. Stuttgart: Kröner, 1990. 902 S.

10. Grice P. Logic and Conversation. Studies in the Way of Words. Cambridge, Mass.: Harvard Univ. Press. 1989. P. 22-40.

11. Homberger, D. Sachwörterbuch zur Sprachwissenschaft. Stuttgart: Reclam. 2000. 666 S.

12. Metzlers Lexikon Sprache. – Stuttgart, Weimar: Metzler. 2000. 817 S

13. Weinrich H. Textgrammatik der deutschen Sprache. Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich: Dudenverlag, 1993. 1111 S.

14. Zifonun G. Grammatik der deutschen Sprache. B., N.Y.: Walter de Gruyter, 1997. 2569 S.

14. РЕКОМЕНДОВАНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА

1. Репозитарій НУ «ЗП»: <http://eir.zp.edu.ua/handle/123456789/386> 2.

2. Бібліотека НУ «Запорізька політехніка» <http://library.zp.edu.ua/>

3. Macmillan Dictionary. URL: <http://www.macmillandictionary.com>

4. Oxford English Dictionary. URL: <http://oxforddictionaries.com>

5. The Routledge Linguistics Encyclopedia / Ed. by Kirsten Malmkjaer. 3rd Edition. – L., N.Y: Routledge, 2013. 688 p.